

KANON POKAJANEN

Arvo Pärt

Het Utrechts Kamerkoor

onder leiding van

Wolfgang Lange

Dorpskerk Vorden, 15 juni 2018

Voorwoord

Hartelijk welkom bij dit concert van het Utrechts Kamerkoor (UKK). In 1952 werd het Utrechts Kamerkoor opgericht; Pärt bracht het stuk 45 jaar na de oprichting van UKK uit. Eigenlijk is het koor iets te klein om het werk in zijn volle glorie neer te kunnen zetten. We hebben daarom de ondersteuning gevraagd van zangers uit collega- koren.

Sinds het begin van de jaren 1970 toen Arvo Pärt tot het orthodoxe geloof toetrad, schreef hij een aanzienlijk aantal op religie geïnspireerde werken in het Latijn (o.a. *Salve Regina*, *Stabat Mater*) en in het Engels (*Litany*, *Triodion*). Laatstgenoemde werken hebben overigens hun oorsprong in de orthodoxe spiritualiteit, waarmee Pärt een intieme band heeft.

De Kanon is het meest omvangrijke werk van Pärt en bijzonder eraan is dat het een zeldzame bewerking van de boetekanon is, het poëtisch-lyrische genre dat in het Byzantijnse Rijk opbloede. Op onze keuze om juist dit werk uit te voeren gaan we hieronder meer inhoudelijk in. In 1968, toen religie nog volstrekt taboe was in de Sowjet Unie, schreef Pärt een *Credo* waarmee hij op de zwarte lijst belandde. Hij kende periodes van grote productiviteit, maar ook periodes waarin hij zich lange tijd terugtrok om te werken en weinig van zich liet horen. Na een lange periode van stilte rond de componist kwam hij eind jaren zeventig terug om een geheel nieuwe weg in te slaan. Hij ging steeds tonaler, met nog slechts de allernoodzakelijkste elementen, te werk. Muzikaal gezien stond hij vanaf dat moment meer onder invloed van gregoriaanse gezangen en de spiritualiteit van de oosterse kerk. Aan elke tien minuten muziek voor de Kanon besteedde Pärt –zo wordt wel gezegd– 10 jaar van zijn leven.

Geschiedenis

De Kanon (uit het Grieks, dat zoveel betekent als: regel, model) is een lange uit negen Oden bestaande hymne. Het model bestaat uit negen verzamelde gezangen, die alle voorkomen aan het einde van het orthodoxe psalmenboek: van de gezangen van Mozes in Exodus en Deuteronomium tot de gezangen van de Maagd Maria en Zacharias in het Evangelie van Lukas. Twee van de eerste uitgevers van een dergelijke Kanon waren Andreas van Kreta en kerkvader Johannes van Damaskus, beiden Syrische heiligen. De Grote Kanon van de boetedoening die ook in het kader van de Vastentijd gezongen wordt, is het meesterwerk van de Heilige Andreas, die talrijke soortgelijke werken schreef, waaronder de *Boetekanon aan onze Heer Jezus Christus*.

De tekst van de Kanon wordt heden ten dage gebruikt in de sfeer van persoonlijke bezinning. Daarop wilde Arvo Pärt een concertwerk baseren voor een a capella koor. Dat voldoet immers aan de regels van de orthodoxe liturgie, waarin geen ander instrument dan de menselijke stem is toegestaan. Het uit negen gezangen bestaande werk stoelt op de psalmen uit het Oude Testament en elk van deze negen Odes heeft eenzelfde orde. Het begin is een gedicht (*Irmos*) dat op één van de gezangen betrekking heeft en dat de daaropvolgende strofe tot ritmisch en metrisch model (*troparia*) dient.

Toelichting

Aan de *Kanon Pokajanen* van Arvo Pärt ligt dus een boetekanon ten grondslag. Deze boetekanon komt al voor in de oudste Slavische kerkhandschriften.

In de Grieks-Russische Kerk behoort deze kanon tot het ochtendgebed en heeft het het verschijnen van Christus in de wereld als boodschap. Op weg, op zoek naar het komende Licht. Dát licht zal op een later moment in de liturgie met volle kracht schijnen. In kloosters wordt deze kanon nog steeds bij het aanbreken van de dag gezongen; in de gemeentekerken komt hij als gezang in de vooravond voor.

De *Kanon* wordt ook wel de drempel naar het paradijs genoemd. Het is een gezang van verandering. In de kerkelijke symboliek roept hij gedachten op aan de overgang van Dag en Nacht, het Oude - en Nieuwe Testament, de oude Adam en de nieuwe Adam (Christus), aan profetieën en vervulling, het Hier en het Daar. De Kanon verwijst naar de grens tussen het menselijke en het Goddelijke, zwakheid en kracht, leed en heil, sterfelijkheid en eeuwig leven.

De grenssymboliek van de kanon komt vooral in de kerk tot zijn recht. De kanon klinkt immers in een met brandende kaarsen gevulde, bijna donkere kerkruimte, terwijl de deur naar de altaarruimte nog gesloten is. Zodra de kanon als gezang klinkt, gaat de deur naar het altaar, “de Heilige poort naar “het Paradijs” open. Dan vult de kerk zich met licht en wordt de aanwezigheid van Christus verkondigd.

Hoofdthema in de tekst van de kanon is dus de persoonlijke wandel en ontwikkeling. Daarin is boetedoening een noodzakelijke overgang als reiniging op de weg naar het heil van het paradijs. Deze overgang, deze weg, deze grenssituatie betekent een meer dan grote uitdaging voor de menselijke ziel. Hoe zwaar dit pad is blijkt uit de innerlijke spanning tussen de voorhanden zijnde *Hirmos* en de daarop volgende strofen: de spanning tussen de Lof van de Heer en de zwakte van de mens. Tussen deze twee lagen wordt een verbinding gezocht, die tot uiting komt in het refrein. Zo wordt de boetekanon een klaaglied van Adam, die staande voor de hemelpoort, al wenende spijt heeft van zijn verwerpelijke daden en Christus om verlossing vraagt, Hem smeekt om het verloren paradijs toch te mogen betreden.

Arvo Pärt over de Kanon Pokajanen

Jaren geleden, bij mijn eerste ontmoeting met de traditie van de Russisch-Orthodoxe kerk, kreeg ik een tekst in handen waarvan ik de betekenis nauwelijks kon begrijpen maar die een diepe indruk achterliet, het was de boetekanon. Sindsdien ben ik steeds weer teruggekeerd naar deze verzen, die bezwaarlijk en langzaam tot mij doordrongen. Via pogingen van twee andere composities (*Nun eile ich....*, 1990 en *Memento*, 1994) heb ik geprobeerd de Kanon dichter bij me te laten komen. Daarna heb ik besloten het hele werk te schrijven, van begin tot einde. Dat gaf me de mogelijkheid om me in zijn spanningsveld te kunnen bewegen en me er mee bezig gehouden totdat ik het echt tot een einde had gebracht. Iets dergelijks had ik ook met *Passio*.

Ik heb meer dan twee jaar aan de *Kanon Pokajanen* gewerkt en de tijd die wij (de componist, de tekst en zijn compositie) samen waren, waren voor mij uiterst bevredigend. Misschien is dat de reden waarom deze muziek zo dicht bij mij staat. In deze compositie, zoals ook bij veel van mijn andere werken, heb ik geprobeerd uit te gaan van de tekst, van de taal.

Ik wilde het woord de kans geven haar eigen klank te geven, haar eigen klank te kiezen, haar eigen lijn in de melodie zelf te tekenen. En op deze manier ontstond, ook tot mijn eigen verbazing, een muziek geheel en al doordrongen van een *eigen* karakter van dit bijzondere, alleen in kerkteksten gebruikte Slavisch idioom.

Wolfgang Lange

Wolfgang Lange studeerde koordirectie bij Barend Schuurman aan de Hogeschool voor Muziek te Rotterdam en vervolgde de opleiding aan de Hogeschool voor Muziek te Tilburg voor de 'Tweede Fase'. In 2003 behaalde hij zijn 'Master's Degree'. Hij is naast dirigent van het Utrechts Kamerkoor, tevens muzikaal leider van het Gelders Bach Collegium en het Luna Kamerkoor. Met zijn koren voert hij uiteenlopend koorrepertoire uit van muziek uit de afgelopen vijf eeuwen, zowel a-capella als met volledig orkest.

Hij was freelance hoboïst in diverse orkesten en is dirigent en artistiek leider van het Helios Ensemble. Wolfgang was als koorlid verbonden aan het Bachkoor Holland en Oude Muziek Koor (Arnhem).

Wolfgang Lange heeft 2018 aangegrepen om met zijn diverse kamerkoren stil te staan bij het feit dat op 11 november dit jaar het 100 jaar geleden is dat de wapenstilstand van de Eerste Wereldoorlog getekend werd. De programma's met zijn diverse koren gaan over (verwerking van) rouw, slachtofferschap, het verlangen en de reis naar het paradijs, vol rust, vrede, warmte, liefde. Wanneer het in Nederland over de wereldoorlog gaat, denken we als vanzelf aan 1940-1945. De Tweede Wereldoorlog kunnen we echter niet los zien van de Eerste en deze krijgt in Nederland onterecht weinig aandacht. 2018 is niet alleen het jaar waarin stilgestaan wordt bij het einde van W.O. I, maar ook bij het feit dat 300 jaar daarvoor de Dertigjarige oorlog (1618-1648) begon. Tevens is het 450 jaar geleden dat de Nederlandse opstand tegen de Spanjaarden begon.

Kortom, een memorabel jaar. Alle reden om hier bij stil te staan en er door muziek een herinnering aan te verbinden.

Het Utrechts Kamerkoor

Het Utrechts Kamerkoor bestaat uit de volgende zangeressen en zangers:

Sopranen: <ul style="list-style-type: none"> - Loes Braam - Yvonne van Iersel - Liesbeth van Droffelaar - Martine Bernart - Maïke Schark - Ilse Hildebrand	Alten: <ul style="list-style-type: none"> - Els Pennewaard - Xana van Jaarsveld - Paulien Özdemir - Dietske Obbink
Tenoren: <ul style="list-style-type: none"> - Bert de Vries - Oscar van Staveren - Pim de Groot - Marcel Doornweerd	Bassen: <ul style="list-style-type: none"> - Gerard van Buuren - Han Bijker - Jacques Bedaux - Michiel Angenent
Gastzangers: <ul style="list-style-type: none"> - Jola Boot - Ginie de Noord - Lenneke Oudkerk - Marjan Vernooij - Rob Buwalda - Rob Weide	

Belangstelling?

Enthousiaste zangers en zangeressen met een goede stem en koorervaring, die redelijk van blad kunnen lezen en in staat zijn muziek zelfstandig voor te bereiden, nodigen we van harte uit om eens te komen mee repeteren. Bevalt het koor je dan kun je een auditie doen. Het koor repeteert: **dinsdagavond 19:45 - 22:15 uur**

Utrechts Stedelijk Gymnasium

Ina Boudier Bakkerlaan 7

Utrecht

U kunt contact opnemen met Michiel Angenent, voorzitter utrechtstkamerkoor@gmail.com of u kunt contact opnemen via dit formulier op de website www.utrechtstkamerkoor.nl

Kanon Pokajanen

Op de volgende pagina's kunt u de complete tekst vinden van het werk: het transcript met daarnaast de vertaling in het Nederlands. Bij de vertaling is gekozen voor de aanspreekvorm "Jij" en "Jouw" in plaats van "U" en "Uw", omdat dat beter aansluit bij het Russisch gevoel. Wij hopen dat u hierdoor in staat bent de uitvoering van de Kanon Pokajanen goed te volgen. Om de twee delen die wij van de Kanon uitvoeren, hebben wij kleine rustpauzes ingelast, waarin gedichten worden voorgedragen. Ook deze zijn in dit boekje opgenomen.

ODE I

Yako po suhu pesheshestvovav Izrail,
po bezdnye stopami, go-
nitelya faraona vidya potoplyayema,
Bogu pobyednuyu pyesn poim,
vopiyashe. Pomiluy mya,
Bozhe, pomiluy mya. Ninye pristu-
pih az greshniy i obremenyenniy k Tyebye,
Vladitse i Bogu moyemu; nye smeyu
zhe vzirati na nyebo, tokmo molyusya,
glagolya: dazhd mi, Gospodi,
um, da plachusya dyel moih gorko.
Pomiluy mya, Bozhe, pomiluy mya.
O, gorye mnye gryeshnomu!
Pache vsyeh chelovyek okayanyen yesm,
pokayaniya nyest vo mnye; dazhd mi,
Gospodi, slyezi, da plachusya
dyel moih gorko. Slava Otsu i
Sinu i Svyatomu Duhu. Byezumnye, oka-
yannye chelovyeche, v lyenosti vremya
gubishi; pomisli zhitiye tvoye,
i obratisya ko Gospodu Bogu,
i plachisya o dyelyeh tvoih gorko.
I ninye i prisno i vo vyeki vyekov. Amin.
Mati Bozhiya Prechistaya, voz-
zri na mya greshnago, i ot
syeti diavoli izbavi mya, i na
put pokayaniya nastavi mya, da
plachusya dyel moih gorko.

Toen Israël in de afgrond over
droge grond liep,
en zijn bedreiger, de farao, zag verdrinken, riep het uit:
laten wij een overwinningslied tot God zingen.
Heb erbarmen met mij, God,
heb erbarmen met mij. Zondig en bezwaard
sta ik vandaag voor Je,
mijn Heerser en God; ik durf niet
op te kijken naar de hemel, ik bid slechts
en zeg: geef mij verstand, Heer,
zodat ik mijn daden bitter kan bewenen.
Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen met mij.
O, wee mij zondaar!
Meer dan alle mensen ben ik vervuld met ellende,
ik ken geen berouw; geef mij, Heer,
tranen, zodat ik mijn daden
bitter kan bewenen. Eer aan de Vader en
de Zoon en de Heilige Geest. Dwaze,
ellendige mens, je verdoet je tijd in ledigheid;
overdenk je leven,
en richt je tot God de Heer,
beween je daden bitter.
Nu en altijd tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.
Moeder van God, Allereinste
zie naar mij om, zondaar,
bevrijd mij van de netten van de duivel, en
leid mij de weg van het berouw op, zodat
ik mijn daden bitter kan bewenen.

ODE III

Nyest svyat, yakozhe Ti,
Gospodi Bozhe moy, voznye-
siy rog vjernih Tvoih,
Blazhe,
i utverdiviy nas na kameni ispo-
vyedaniya Tvoyego.
Pomiluy mya, Bozhe, pomiluy mya.
Vnyegda postavlyeni budut prestoli na su-
dishchi strashnyem, togda vsyeh chelovyek dye-
la oblichatsya; gorye tamo budyet
greshnim, v muku otsilyayemim;
i to vyedushchi, dushe moya, po-
kaysya ot zlih dyel tvoih. Po-
miluy mya, Bozhe, pomiluy mya.
Pravyednitsi vozraduyutsya,
a greshnii vosplachutsya, tog-
da nikto zhe vozmozhet pomoshchi nam,
no dyela nasha osudyat nas;
tyem zhe prezhdye kontsa pokaysya ot zlih dyel
tvoih.
Slava Otsu i Sinu i Svyatomu Duhu.
Uvi mnye vyelikogreshnomu,
izhe dyeli i mislmi oskvyernivsiya, ni
kapli slyez imyeyu ot zhestosyerdiya;
ninye voznikni ot zemli, du-
she moya, i pokaysya ot zlih dyel tvoih.
I ninye i prisno i vo vyeki vyekov. Amin.
Sye, vzivayet, Gospozhe,
Sin Tvoy, i pouchayet nas na
dobroye, az zhe greshniy
dobra vsyegda byegayu; no Ti,
Milostivaya,
pomiluy mya, da pokayusya ot zlih
moih dyel. Gospodi, pomiluy mya,
Gospodi pomiluy mya,
Pomishlyayu dyen strashniy i plachusya dyeyaniy
moih lukavih:
kako otvyeshchayu Byezsmyertnomu Tsaryu,
ili koim dierznovnyeniyem vozzryu na sudiyu,
bludniy az? Blago-utrobniy Otche,
Sinye Yedinorodniy i Dushe Svyatiy,
pomiluy mya.
Slava Otsu i Sinu i Svyato-
tomu Duhu i ninye i
prisno i vo vyeki vyekov.
Amin. Svyazan mnogimi
ninye plenitsami grehov i sodyerzhim
lyutimi strastmi i byedami, k Tyebyepribyegayu,
moyemu spa-
seniyu, i vopiyu
pomozhi mi, Dyevo, Mati Bozhiya.

Niemand is zo heilig als Jij
mijn Heer en mijn God, die de kracht
en waardigheid van Jouw getrouwen
doet toenemen, Genadige,
en die ons gegrondvest heeft op de rots van Jouw
verheerlijking.
Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen met mij.
Als de zetels voor het laatste oordeel geplaatst zijn,
zullen alle daden van de mensen
onthuld worden; wee de
zondaren, zij zullen tot kwellingen veroordeeld worden:
heb, nu je dit weet, berouw
over je slechte daden, mijn ziel.
Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen met mij.
De rechtvaardigen zullen zich verblijden,
maar de zondaren zullen wenen,
niemand kan ons dan helpen,
maar op onze daden zullen wij geoordeeld worden;
Heb daarom berouw over je slechte
daden vóór het einde.
Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.
Wee mij grote zondaar,
ik heb mij besmeurd door mijn daden en gedachten,
door mijn hardvochtigheid heb ik geen enkele traan;
sta nu uit de aarde op, mijn ziel,
en heb berouw over je slechte daden.
Nu en altijd tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.
Zie, Heerseres, Uw Zoon roept,
en leert ons het goede,
terwijl ik, zondaar, daarentegen
het goede steeds ontvlucht;
maar, heb erbarmen met mij, Jij Barmhartige,
opdat ik berouw toon over mijn
slechte daden. Heer, heb erbarmen,
Heer, heb erbarmen, Heer, heb erbarmen met mij.
Ik denk aan de vreselijke dag die komen gaat en
bewezen mijn slechte daden:
hoe zal ik de Onsterfelijke Koning antwoorden,
of met hoeveel moed zal ik naar de rechter opzien,
ik, losbandige? Barmhartige Vader,
Eniggeboren Zoon en Heilige Geest,
heb erbarmen met mij.
Eer aan de Vader en de Zoon en de
Heilige Geest en nu en
altijd tot in de eeuwen der eeuwen.
Amen. Gevangen in de valstrikken van mijn zonden,
en van ondraaglijke kwellingen en ellende,
vlucht ik naar Jouw, mijn
redding, en roep uit:
help mij, Maagd,
Moeder van God.

WANNEER DE LENTE KOMT

Wanneer de lente komt,
en als ik dan al dood ben,
zullen de bloemen net zo bloeien
en de bomen zullen niet minder groen zijn dan het vorig voorjaar.
De werkelijkheid heeft mij niet nodig.

Ik voel een enorme vreugde
bij de gedachte dat mijn dood volstrekt onbelangrijk is.

Als ik wist dat ik morgen zou sterven en het was overmorgen lente,
zou ik tevreden sterven, omdat het overmorgen lente was.
Als dat haar tijd is, wanneer dan zou ze moeten komen tenzij op haar tijd?
Ik houd ervan dat alles werkelijk is en alles zo als het moet zijn;
daar houd ik van, omdat het zo zou wezen ook als ik er niet van hield.
Daarom, als ik nu sterf, sterf ik tevreden,
want alles is werkelijk en alles is zo als het moet zijn.

Men mag Latijn bidden boven mijn kist, indien men wil.
Indien men wil, mag men rondom dansen en zingen.
Ik heb geen voorkeur voor wanneer ik toch geen voorkeur meer kan hebben.
Dat wat zal zijn, wanneer het zijn zal, zal zijn dat wat het is.

(7.11.1915)

Fernando Pessoa

Uit: Onverzamelde gedichten / De Hoeder van de Kudden

DE TUINMAN EN DE DOOD

Een Perzisch Edelman:

van morgen ijlt mijn tuinman, wit van schrik,
mijn woning in: 'Heer, Heer, één ogenblik!

Ginds, in de rooshof, snoeide ik loot na loot,
toen keek ik achter mij. Daar stond de Dood.

Ik schrok, en haastte mij langs de andere kant,
maar zag nog juist de dreiging van zijn hand.

Meester, uw paard, en laat mij spoorlags gaan,
voor de avond nog bereik ik Ispahaan!' –

Van middag - lang reeds was hij heengespoed -
heb ik in 't cederpark de Dood ontmoet.

'Waarom,' zo vraag ik, want hij wacht en zwijgt,
'hebt gij van morgen vroeg mijn knecht gedreigd?'

Glimlachend antwoordt hij: 'Geen dreiging was 't,
waarvoor uw tuinman vlood. Ik was verrast,

toen 'k 's morgens hier nog stil aan 't werk zag staan,
die 'k 's avonds halen moest in Ispahaan.'

P.N. van Eijck

In: Erts. Literaire almanak

ODE IV

Hristos moya sila, Bog i Gospod,
Chestnaya Tserkov bogolyepno po-
yet, Vzıvayushchi ot smısla
chista, O Gospodye prazdnuyushchi.
Pomiluy mya Bozhe, po-
miluy mya. Shirok put zdye i
ugodniy
slasti tvoriti, no gorko budyet v po-
slyedniy dyen, Yegda
dusha ot tyela razlu-
chatisya budyet: Blyudisya ot sih,
chelovyeche, Tsarstviya radi
Bozhiya. Pomiluy mya,
Bozhe, pomiluy mya. Pochto u
bogago obidishi, mzdu nayemnicu u-
dyerzhuyeshi,
brata tvoyego nye
lyubishi, blud i gordost gonishi?
Ostavi ubo siya, dushe moya,
i pokaysya Tsarstviya radi
Bozhiya. Slava Otsu i
Sınu i Svyatomu Duhu. O, be-
zumniy chelovyeche, dokolye ugle-
bayeshi, Yako pchela, sobi-
rayushchi bogatstvo Tvoye? Vskorye bo po-
gibnet, yako prah i pepyel: no
bolyeye vzıshchi Tsarstviya Bozhiya.
I ni nye i prisno i vo vyeki vyekov.
Amin.
Gospozhe Bogoroditse, po-
miluy mya greshnago, i v dobro-
dyetyeli ukrepi, I soblyudi mya,
da naglaya smyert nye pohitit mya nyego-
tovago, i dovyedi mya, Dyevo,
Tsarstviya Bozhiya.

Christus is mijn kracht, mijn God en Heer,
zo zingt de illustere Kerk op godwaardige wijze,
en roept zij uit in zuivere zin,
terwijl ze de Heer heiligt.
Heb erbarmen met mij, God, heb
erbarmen met mij. De weg is hier breed en het is
aangenaam om genoeglijke
dingen te doen, maar de laatste dag
zal bitter zijn,
wanneer de ziel gescheiden zal worden
van het lichaam: hoed je daarvoor,
mens, omwille van het Rijk
Gods. Heb erbarmen met mij,
God, heb erbarmen met mij. Waarom
beledig je de arme, waarom houd je het loon van
de dagloner in,
waarom houd je niet van je broer,
en jaag je ontucht en hoogmoed na?
Doe het niet, mijn ziel,
en heb berouw omwille van het Rijk
Gods. Eer aan de Vader en
de Zoon en de Heilige Geest. O, waan-
zinnige mens, hoe lang nog zul je als een bij
verdrinken bij het verzamelen
van je rijkdom? Snel immers
vergaat hij tot stof en as:
zoek veeleer het Rijk Gods.
Nu en altijd tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.
Koningin, Moeder Gods,
heb erbarmen met mij, zondaar, sterk
mij in deugdelijkheid, en behoed mij,
opdat de drieste dood mij niet
onvoorbereid mee grist,
en leid mij, Maagd,
naar het Rijk Gods.

ODE VI

Zhityeyskoye morye, vozdvizayemoye zrya napastey bureyu, k tihomu pristanishchu Tvoemu prityek vopiyu Ti: vozvvedi ot tli zhivot moy, mnogomilostivye. Pomiluy mya Bozhe, pomiluy mya.

Zhitiye na zyemli bludno pozhih i dushu vo tmu predah, ninye ubo molyu Tya, milostiviy Vladiko: Svobodiyemya ot raboty syeya vrazhiya, i dazhd mi razum tvoriti volyu Tvoyu. Pomiluy mya Bozhe, pomiluy mya.

Kto tvorit takovaya, yakozhe az? Yakozhe bo sviniya lezhit v kalu, tako i az grehu sluzhu. No Ti, Gospodi, istorgni mya ot gnusa syego i dazhd mi syerditse tvoriti zapovvedi Tvoja. Slava Otsu i Sinu i Svyatomu Duhu. Vospryani, okayaniy chelovyeche, k Bogu, vospomyanuv svoya sogresheniya, pripadaya ko Tvortsu, slyezya i steny;

Toyzhe, yako milosyerd, dast ti um znati volyu svoyu. I ninye i prisno i vo vyeki vyekov. Amin. Bogoroditse Dyevo ot vidimago i nyevidimago zla sohrani mya, Prechistaya, i priimi molitvi moya, i donyesi ya Sinu Tvojemu, da dast mi um tvoriti volyu Yego. Pomiluy mya, Bozhe, pomiluy mja. Slava Otsu i Sinu i Svyatomu Duhu i ninye i prisno i vo vyeki vyekov. Amin.

Nu ik zie dat een storm van verleidingen de zee van het leven opzweept, wend ik mij tot Jouw rustige haven en roep ik tot Je: voer mijn leven hier vandaan, Zeer Barmhartige. Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen met mij.

Ik heb mijn leven op aarde in zonde geleefd en mijn ziel aan de duisternis overgegeven, maar nu bid ik tot Jou, Barmhartige Heerser, bevrijd mij uit de knechtschap van de duivel, en geef mij de wijsheid om Uw wil uit te voeren. Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen met mij.

Wie doet wat ik doe? Zoals het zwijn immers in zijn uitwerpselen ligt, zo dien ik de zonde. Maar Jij, Heer, trek mij uit dit vuil en geef mij het hart Jouw geboden uit te voeren. Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Verhef je, vervloekte mens, tot God, gedenk je zonden en kniel wenend en zuchtend neer voor de Schepper. Hij zal barmhartig zijn en je de wijsheid geven om zijn wil te kennen. Nu en altijd tot in de eeuwen der eeuwen Amen. Moeder Gods, Maagd, behoed mij voor het zichtbare en onzichtbare kwaad, Allerreinste, aanvaard mijn gebeden, en breng ze naar Jouw Zoon, opdat Hij mij de wijsheid geeft Zijn wil uit te voeren. Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen met mij. Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest en nu en altijd tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.

DE KUNST VAN DOODGAAN

Als het zover is – zal ik dan eindelijk
weten wat dat is, doodgaan
jezelf verlaten en weten
dat je nooit terugkeert

soms wanneer ik het koraal hoor
Nun komm' der Heiden Heiland
doorstroomt mij een vermoeden van
onontkoombaar verlies –
maar wat geeft het

bij het zien van een uitzicht over bergen
een verte die verdwijnt in zichzelf
kan ik worden bevangen door een huiver
voor de eenzaamheid die mij wacht –
maar wat geeft het

er is wel eens zo'n avond dat over het gras
in de tuin het mooiste licht strijkt
dat er is: laat laag licht
en dat ik denk: dit was het dus
en het komt nooit meer terug –
maar wat geeft het
ik hoop dat dit het is want ik ben bang
dat het anders zal zijn

Rutger Kopland

Uit: Een man in de tuin

HET GAAT TOT HET NIET MEER GAAT

Zoals het voelt als je je arm
wilt leggen om haar middel

en je tilt, maar hij lijkt
opeens wel van beton –

Je ogen volgen de late vogel
die gedragen op de stormwind

zijn mogelijkheden aftast
boven het rusteloze water,

een zwarte vlek, al haast
versmolten met het donker –

De vanzelfsprekendheid
waarmee je je dagen sleet'

hoeveel wonder school daarin,
hoe vanzelfsprekend

verdween die ook

Job Degenaar

Uit: De helderheid van morgens

KONTAKION

Dushe moya, pochto grehami bogateyeshi,
pochto volyu diavolyu tvorishi,
v chesom nadyezhdu polagayeshi?
Prestani ot sih i obratisya k Bogu s plachem,
zovushchi: milosyerdye Gospodi,
pomiluy mya greshnago.

IKOS

Pomisli, dushe moya, gorkiy
chas smyerti i strashniy sud Tvortsa
tvoyego i Boga:
Angyeli bo groznii poymut tya,
dushe, i v vyechniy ogn vyedut: ubo
pre-zhdye smyerti pokaysya,
vopiyushchi:
Gospodi, pomiluy mya greshnago.

ODE VIII

Is plamenye prepodobnim rosu isto-
chil yesi i pravvednago zhertvu vo-
doyu popalil yesi: vsya bo tvo-
rishi, Hristye, tokmo yezhe ho-
-tye-ti. Tya prevoznosim vo vsya vyeki.

Slava Otsu i
Sinu i Svyatomu Duhu. Vyeruyu,
yako priidyeshi suditi zhivih,
i myertvih, i vsi vo svozem chinu stanut,
starii i mladii vla-
diki i knyazi, dyevi i svya-
shchennitsi; gdye obryashchusya az?
Syego radi vopiyu: dazhd mi,
Gospodi, prezhdye kontsa poka-
yaniye. I ninye i
prisno i vo vyeki vyekov. Amin.
Prechistaya Bogo-
roditse, priimi nyedostoynuyu mo-
litvu moyu i sohрани mya ot nagliya
smerti, i daruy mi prezhdye kon-
tsa pokayaniye.

Mijn ziel, waarom verrijk je je door zonden,
waarom voer je de wil van de duivel uit,
waarop vestig je jouw hoop?
Geef het op en richt je al wenend tot God, en
roep: barmhartige Heer,
heb erbarmen met mij zondaar.

Denk, mijn ziel, aan het bittere
uur van de dood en aan het laatste oordeel
van jouw Schepper en God:
want angstwekkende engelen zullen je
grijpen, ziel,
en naar het eeuwige vuur voeren:
toon daarom berouw vóór je dood, en roep:
Heer, heb erbarmen met mij, zondaar.

Voor de godsvruchtigen heb Jij dauw uit de
vlam gehaald en het offer van de
rechtvaardige heb Je met water besproeid:
want alles wat Jij wilt, Christus, doe Je.
Jou eerbiedigen wij in alle eeuwen.

Eer aan de Vader en
de Zoon en de Heilige Geest. Ik geloof,
dat Jij komen zult om de levenden en de
doden te oordelen, en zij zullen allemaal in
rangorde staan, ouderen en jongeren, heren
en vorsten, maagden en
priesters; waar zal ik staan?
Daarom roep ik: geef mij,
Heer, vóór het einde
berouw. Nu en
altijd tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.
Allerreinste Moeder van
God, neem mijn onwaardige
gebed aan, behoed mij voor de drieste
dood, en schenk mij vóór het
einde berouw.

VEEL IS HET NIET

Je wordt geboren, je staat op
leert lopen, groeit als kool
je propt je vol met zoute drop
dan vijftien jaar naar school
veel is het niet

dan naar de universiteit
daarna een dikke baan
je krijgt een vrouw, die raak je kwijt
ze bieden je iets dikkers aan
veel is het niet

je komt steeds hogerop
ze weten wie je bent
je krijgt een dikke kop
dan word je impotent
veel is het niet

dan word je ziek met een dieet
je krijgt een afscheidsfeest
dan ga je dood
en iedereen vergeet dat jij er bent geweest
veel is het niet

Jeroen van Merwijk

Uit: Wat zijn de vrouwen groot

DE BLIJDE BOODSCHAP

Ik zat met kloppend hart voor de kleurentelevisie,
en dacht: 'Zijne heiligheid zal toch wel gewag maken
van het toenemend verval der zeden?'

En ja hoor, nauwelijks was hij begonnen, of ik hoorde al:
decadentia, immorale, multi phyl ti corti rocci;
influenza filmi i cinema bestiale
contra sacrissima matrimoniacale
criminale atheistarum rerum novarum,
(et cum spiritu tuo), cortomo:
nix aan de handa.

Het was jammer, dat het zo kort duurde.

Maar toen het uit was, was er fijne muziek van het leger.

Ik vind dit leven al geweldig. En straks nog
het eeuwig leven in de Hemel. Je vraagt je wel eens af:
'Waar hebben wij het aan verdiend?'

Gerard Reve

Uit: Het zingend hart

ODE IX

Boga chelovyekom nyevozmozhno vidyeti,
na nyegozhe nye smeyut chini
angelstii vzirati; Toboyu
zhe, Vsyechistaya, ya-
visya chelovyekom Slovo
voploshchenno,
Yegozhe vyelichayushche, s nye-
byesnimi voi Tya ublazhayem.
Pomiluy mya, Bozhe, pomiluy
mya.

Nīnye, k vam pribyegayu,
angeli, arhangeli i
vsya nyebyesniya sili, u
prestola Bozhiya stoyashchii, molityesya
ko Tvortsu svojemu, da izbavit
dushu moyu ot muki vechniya.
Pomiluy mya, Bozhe, pomiluy
mya.

Nīnye, plachusya k vam, svyatii
patriarsi, tsarie i prorotsi,
apostoli i svyatityeliye i
vsi izbrannii Hristovi: pomozitye
mi na sudye, da spasyet
dushu moyu ot sili vrazhiya.
Slava Otsu i Sinu i Svyatomu
Duhu. Nīnye k vam vozdyezhu rutse,
svyatii muchenitsi, pustinnitsi,
dyevstvyennitsi, pravvednitsi i vsi
svyatii, molyashchiisya ko Gospodu
za vyes mir, da pomiluyet
mya v chas
smyerti moyeya. I nīnye i prisno
i vo vyeki vyekov. Amin. Mati
Bozhiya pomozi mi, na Tya
silnye nadyeyushchemusya, umoli
Sina Svoiego, da postavit mya
nyedostoynago odyesnuyu Syebye, yegda
syadyet sudyay zhivih i myertvih.
Amin.

De mensen kunnen God onmogelijk zien,
zelfs de rangen der engelen
durven niet naar hem op te zien; door Jou
echter, Allerreinste, is
het vleesgeworden Woord verschenen aan de
mensen,
Terwijl wij Hem samen met de hemelse
Heerscharen vereren, verheerlijken wij Jou.
Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen
met mij.

Vandaag vlucht ik naar u,
engelen, aartsengelen en
alle hemelse krachten, die
bij Gods troon staan, bid
tot de Schepper, opdat hij mijn ziel
van eeuwig lijden verlost.
Heb erbarmen met mij, God, heb erbarmen
met mij.

Vandaag ween ik tot u, heilige
patriarchen, vorsten en profeten,
apostelen en opperpriesters en
alle uitverkorenen van Christus: help
mij bij het laatste oordeel, opdat Hij
mijn ziel redt van het kwade.
Eer aan de Vader en de Zoon en de Heilige
Geest. Vandaag hef ik mijn handen op naar
jullie, heilige martelaren, kluizenaren,
maagden, rechtvaardigen en alle
heiligen, die voor de hele wereld
tot de Heer bidden, opdat Hij erbarmen heeft
met mij in het uur
van mijn dood. Nu en altijd
tot in de eeuwen der eeuwen. Amen. Moeder
Gods, help mij, die krachtig
op Jou hoopt, smEEK
Uw Zoon, opdat hij mij, onwaardige, aan Zijn
rechterhand plaatst, wanneer Hij plaats zal
nemen om te oordelen over de levenden en
de doden. Amen.

GEBET NACH DEN KANON

Vladīko Hristye Bozhe,
izhe strastmi svoimi strasti
moya istse-
liviy i yazvami svoimi
yazvī moya uvrachevavīy,
daruy mnye, mnogo Tyebye pregrshiv-
shemu, slyezī umileniya:
srastvori moyemu tyelu ot obo-
nyaniya Zhivotvoryashchago Tyela Tvoye-
go, i nasladi dushu moyu Tvoye-
yu Chestnoyu Kroviyu ot goryesti,
yeyuzhe mya soprotivnik napoi;
vozvīsi moj um k tebye,
dolu ponikshiy, i vozvye-
di ot propasti pogibyeli:
yako nye imam pokayaniya,
nye imam umileniya, nye
imam slyezī utyeshityelnīya, vozvo-
dyashchiya chada ko svojemu naslediyu.
Omrachihsa umom v zhityeyskih strastyeh
nye mo-
gu vozzreti k tyebye v bo-
lezni, nye mogu sogretisya slye-
zami, yazhe k tyebye lyubve.
No Vladīko
Gospodi lisuse Hristye, so-
krovishche blagih, daruy mnye poka-
yaniye vsyetseloye i syerditse lyubo-
trudnoye vo vzīskaniye Tvoye, daruy
mnye blagodat Tvoyu i obnovi vo mnye
zraki Tvoyego obraza. O-
stavih Tya, nye ostavi me-
nye; izīdi na vzīskaniye mo-
ye, vozvyedi k pazhiti Tvo-
yey i soprichti mya ovtsam izbrannago
Tvoyego stada, vospitay mya
s nimi ot zlaka Bozhestvyennih Tvoih
Tainstv, molitvami Prechistiya
Tvoyeya Matyere i vsyeh svyatīh Tvoih.
Amin. Amin.

Christus God, Heerser,
Jij die met Jouw lijden mijn kwellingen geheel
hebt en met Je wonden
mijn wonden genezen hebt,
geef mij, die veel jegens Jou gezondigd heeft,
tranen van medeleven;
Vervul mijn lichaam met de geur
van Jouw Levengevende Lichaam,
en verzoet mijn ziel met
Je Kostbare Bloed tegen de bitterheid,
vervul mij ermee zodat ik mij kan verdedigen;
hef mijn terneergeslagen
geest naar Je op, en
leid mij uit de afgrond van de ondergang:
want ik heb geen berouw,
ik heb geen medelijden, ik heb
geen troostende tranen, die de
kinderen naar hun erfenis begeleiden.
Mijn geest is somber door de kwellingen
van het leven, in mijn ziekte
kan ik niet naar Je opzien,
ik kan mij niet verwarmen
aan tranen van liefde voor Jou.
Maar, Heerser,
Heer Jesus Christus,
schatbewaarder van goede dingen, geef mij
ten volle
berouw en een toegewijd hart
in mijn zoektocht naar Jou, geef
mij Jouw genade en vernieuw in mij
de gelijkenis van Jouw beeld.
Ik heb Je verlaten, verlaat Jij mij niet;
kom en ga op zoek naar mij,
leid mij naar Jouw weide
en schaar mij onder de schapen van Jouw
uitverkoren kudde, voed mij
samen met hen met het groen van Jouw
Goddelijke Mysteriën, met de gebeden van
Jouw Allerreinste Moeder en al Jouw heiligen.
Amen. Amen.

Het Utrechts Kamerkoor wordt voor dit concert financieel gesteund door het Elise Mathilde Fonds

Elise Mathilde

